Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi
Journal of Academic Language and Literature
[Cilt/Volume: 10, Sayı/Issue: 1, Mart/March 2026]
Prof. Dr. Filiz KILIÇ'a Armağan

Osmanlı Fal Geleneğinde Kur'an ve Harf Sembolizmi: *Fâl-ı Kur'ânu'l Âzîm* Örneği

The Symbolism of the Quran and Letters in Ottoman Fortune-Telling Tradition: The Example of Fâl-ı Kur'ânu'l-Âzîm

Duygu BİNGÖL TOPTAŞ
Dr. • Araştırmacı
duyguu.bingoll@gmail.com | orcid.org/0000-0002-8700-3647 | https://ror.org/054xkpr46

Atıf | Citation: Bingöl Toptaş, D. (2026). Osmanlı Fal Geleneğinde Kur'an ve Harf Sembolizmi: *Fâl-ı Kur'ânu'l Âzîm* Örneği. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*,*10*(1), s. 523-540.
https://doi.org/10.34083/akaded.1873228
https://izlik.org/JA47TF99AH

Makale Bilgisi	Article Information
Makale Türü: Araştırma Makalesi	**Article Type**: Research Article
Geliş Tarihi: 29.01.2026	**Date Recieved**: 29.01.2026
Kabul Tarihi: 10.03.2026	**Date Accepted**: 10.03.2026
Yayın Tarihi: 30.03.2026	**Date Published**: 30.03.2026
Değerlendirme: Çift kör hakemlik	**Review Reports**: Double-blind peer review
Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.	**Conflicts of Interest**: The author has declared no conflict of interest.
Fon Desteği: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.	**Funding Support**: The author has declared that no financial support was received for this study.
Etik Kurul Belgesi: Bu makale için etik kurul belgesi gerekmemektedir.	**Ethics Committee Approval**: Ethics committee approval is not required for this article.
Etik Beyan: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulmuştur.	**Ethics Statement**: Scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study.
İntihal: Bu makale, iThenticate yazılımı ile taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.	**Plagiarism**: This article has been scanned with iThenticate software. No plagiarism was detected.
Telif Hakkı ve Lisans: Bu dergide yer alan makaleler Creative Commons CC-BY-NC lisansı altında yayımlanır.	**Copyright&License**: Articles in this journal are published under the Creative Commons CC-BY-NC license.
Etik Bildirim: adeddergi@gmail.com	**Complaints**: adeddergi@gmail.com

Öz

Varoluşun her döneminde keşfetmek ve gelecekten haberdar olmak isteyen insan, merak duygusu ile yoğrulmuş bir varlıktır. Esrarengiz olana merak duygusu ve kimi zaman kadere hükmetme arzusu, insanları birtakım yöntemler kullanarak geleceği tahmin etme yollarını aramaya yönlendirmiş, bunun için de gökcisimlerinin hareketlerini, bitkilerin gizemli yönlerini, hayvan kemiklerini yahut kitapları kullanarak bazı yorumlarda bulunmuşlardır. Fal kavramı bu noktada ortaya çıkmış ve yüzyıllardır her toplumda farklı metotlarla da olsa varlığını sürdürmüştür. Fal uygulamalarının yaygınlık kazanmasıyla birlikte, falın nasıl icra edileceğini öğreten ve bu amaçla kullanılacak metinleri içeren fal kitaplarının hazırlanması gerekli hâle gelmiştir. Fal bakmanın usul ve âdâbını, ayrıca çeşitli fal türlerini ele alan Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ile mensur pek çok eser bu süreçte kaleme alınmış ve bunlar, falnâme adını almıştır. İslam toplumlarında kitap falları içinde en yaygını ve ilgi çekici olanı Kur'an fallarıdır. Bu çalışmada Leipzig Kütüphanesinde bulunan *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm* başlıklı mensur falnâme incelenmiştir. Müellifi ve telif tarihi belli olmayan bu eser elifba sırasına göre yazılmış, fal bakmadan evvel yapılması gereken uygulamaları göstermiş ve her bir harf ikişer kez yorumlanmıştır. Çalışmada metnin transkripsiyonu yapılmış ve harflerin tekabül ettiği anlamlar teker teker açıklanmıştır. Ayrıca dini ritüeller bağlamında da incelenen metin, fal literatürünün dinî sembolizm ve pratik bilgi bağlamında değerlendirilmesine imkân sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Klasik Edebiyat, Fal, Kur'an Falı, Osmanlı Toplumu, Harf Sembolizmi.

Abstract

Throughout every period of existence, humans, driven by curiosity, have sought to discover and be informed about the future. Curiosity about the mysterious and, at times, the desire to control fate have led people to seek ways to predict the future using various methods. To this end, they have made interpretations using the movements of celestial bodies, the mysterious aspects of plants, animal bones, or books. The concept of fortune-telling emerged at this point and has persisted in every society for centuries, albeit through different methods. With the spread of fortune-telling practices, it became necessary to prepare fortune-telling books that taught how to perform fortune-telling and contained texts to be used for this purpose. Many Arabic, Persian, and Turkish works in verse and prose, covering the methods and etiquette of fortune telling, as well as various types of fortune telling, were written during this process and were called falnâme. Among books of divination in Islamic societies, the most common and interesting are those based on the Qur'an. This study examines a prose book of divination titled Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm, obtained from the Leipzig Library. The author and date of this work are unknown. It is written in alphabetical order, shows the practices to be performed before fortune telling, and each letter is interpreted twice. The text was transcribed in the study, and the meanings corresponding to the letters were explained one by one. Furthermore, the text, which was also examined in the context of religious rituals, has enabled the evaluation of fortune-telling literature in terms of religious symbolism and practical knowledge.

Key Words: *Classical Literature, Divination, Quranic Divination, Ottoman Society, Letter Symbolism.*

Giriş

İnsanoğlu tarih boyunca bilinmezleri merak etmiş ve kendisini gelecekte neler beklediğini öğrenme arzusu yaşamıştır. Esrarengiz olana merak duygusu ve kadere hükmetme isteği insanları çeşitli yöntemler kullanarak geleceği tahmin etme yollarını aramaya sevk etmiştir. Fal, bu yönüyle bireyin kader duygusunu düzenleyen ve umut ile korku arasında denge kurmasına yardımcı olan sembolik bir araç olarak kabul edilmektedir.

Arapça fâl (fe'l) kelimesi, uğur ve hayra işaret eden alamet anlamında kullanılır. Batı dillerinde ise fal kavramı genellikle Grekçe *manteia* kökünden türeyen ve "geleceği haber verme, kehanette bulunma" anlamı taşıyan; falın türüne göre değişiklik gösteren terimlerle ifade edilmektedir (Aydın, 1995, s. 138). Fal kelimesinin Türkçe sözlükteki tanımı ise şu şekildedir: "Geleceği öğrenmek, şans ve kısmeti anlamak amacıyla oyun kâğıdı, kahve telvesi, el ayası vb.ne bakarak anlam çıkarma, bakı." (Akalın, 2011, s. 848). En eski Türkçe sözlük olarak kabul edilen *Dîvânu Lügati't-Türk*'te ise fal sözcüğü ırk sözcüğü ile karşılanmış ve "kâhinlik, fal, yürektekini dışarı çıkarma" olarak tanımlanmıştır (Mahmud, 2013, s. 42). Tarih boyunca evreni gözlemleyen, deneyim ve hayal gücüyle anlamlandırmaya çalışan insan fal ilmi üzerine yoğunlaşmış ve merak duygusunu gidermeye çalışmıştır (Muratoğlu, 2020, s. 890). Fal geleneği, dünyadaki hemen her toplumda farklı araç ve yöntemlerle varlığını sürdürmüştür. İnsanlar çiçeklerden yıldızlara, hayvan ve kuş hareketlerinden bedenle ilgili işaretlere kadar pek çok unsuru fal aracı olarak kullanmış; bu amaçla zaman zaman kutsal kabul edilen varlıklara ve metinlere de başvurmuştur (Vural, 2017, s. 96).

Yüzyıllar boyunca insanın merakını cezbeden gayb alanı, İslâmî düşüncede insan idrakinin sınırları dışında kabul edilmiş; bu sınır, geleceğe dair belirsizlikleri anlamlandırma çabasıyla ortaya çıkan fal uygulamalarının da teorik zeminini oluşturmuştur (Gür, 2012, s. 203). İslâm dininin kutsal kitabı Kur'an-ı Kerim'de geçen bir ayette fal ile ilgili olarak şu ifadeler yer almaktadır: "Leş, kan, domuz eti, Allah'tan başkasının adı anılarak kesilen; boğulmuş, vurulmuş, yukardan düşmüş, boynuzlanmış, canavar yırtmış olup da canlı iken kesmedikleriniz; dikili taşlar (putlar) üzerine boğazlanan hayvanlar ve fal oklarıyla kısmet (şans) aramanız size haram kılındı. Bunların hepsi doğru yoldan çıkmaktır. Bugün kâfirler, dininize karşı ümitsizliğe düşmüşlerdir. Onlardan korkmayın, benden korkun."(Maide/3). Her ne kadar fal, bu ayetle yasaklanmış da olsa oldukça eski bir gelenek olması bakımından İslami gelenekte uğur sayma, hayra yorma gibi manalar çerçevesinde varlığını devam ettirmiştir. Bu sebeple "fal, fal-name, fal açma" gibi terimler İslam toplumlarında daima var olmuştur. İslâmî ilimler içerisinde yer alan ilmü'l-fal, zamanla toplumsal hayata etki eden bir alan hâline gelmiş; bireysel kararlardan resmî ve kamusal işlere kadar kendisine geniş bir kullanım sahası bulmuştur. Bir işe başlama, av ya da sefer gibi önemli kararlar öncesinde fala başvurmak İslâmî gelenek içerisinde yaygın bir uygulama olarak görülmüş; bu ilgi özellikle devlet erkânı ve padişahlar nezdinde dikkat çekici bir rağbet kazanmıştır (Ertaylan, 1951, s. 27).

Osmanlı toplumunda fal geleneği, geleceği kesin olarak bilme iddiasından çok, kaderin işaretlerini yorumlama isteğine dayanır. Bu uygulamalar genellikle tefe'ül anlayışı çerçevesinde, Kur'an ve çeşitli edebî metinler aracılığıyla yapılmıştır. Fal, Osmanlı halk inançlarında abdest, dua, sadaka ve istiğfar gibi dinî unsurlarla desteklenerek meşrulaştırılmış; böylece bâtıl bir uğraş olmaktan ziyade sabır ve tevekkülü öğütleyen bir uygulama hâline getirilmiştir. Osmanlı toplumunda devlet erkânından sıradan halka fala ilgi duyulmuş ve falnâmelere başvurulmuştur.

Hatta bilindiği üzere "müneccimbaşılık" teşkilatlı bir devlet müessesesidir ve yıldız ilminin Osmanlı yönetim anlayışıyla kurduğu resmi ilişkinin bir göstergesidir (Büyükada, 2025, s. 959).

Çalışmaya konu olan fal metni Osmanlı zihniyetinde Kur'an'ın yalnızca ibadet ve tilavet için başvurulan bir metin olmadığını, aynı zamanda insanın kaderini anlamlandırabildiği sembolik bir kaynak olarak da algılandığını göstermektedir. Abdest, salavat, Fâtiha ve İhlâs ile başlayan ritüel çerçeve, ardından mushaftan seçilen harfler üzerinden yapılan yorumlarla birleşerek Kur'an'ı gündelik hayatın belirsizliklerine cevap veren bir rehber konumuna taşımaktadır. Her harfin rızık, devlet, sabır, korku, hastalık ya da ölüm gibi anlamlarla ilişkilendirilmesi, metnin Kur'an'ı soyut bir kutsal kitap olmaktan çıkarıp bireyin kaygılarına temas eden yaşayan bir anlam alanı hâline getirdiğini düşündürmektedir. Bu çalışmayla Kur'an falları üzerine yapılan çalışmalara bir yenisini eklemek ve *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm* başlıklı metni tanıtarak falnâmaler literatürüne katkı sağlamak amaçlanmıştır.

1. Türk Edebiyatında Falnâmeler ve Kur'an Falları

Fal uygulamalarının yaygınlık kazanmasıyla birlikte, falın nasıl icra edileceğini öğreten ve bu amaçla kullanılacak metinleri içeren fal kitaplarının hazırlanması gerekli hâle gelmiştir. Fal bakmanın usul ve âdâbını, ayrıca çeşitli fal türlerini ele alan Arapça, Farsça ve Türkçe manzum ile mensur pek çok eser bu süreçte kaleme alınmıştır. "Fal bakmaya yarayan, mistik folklorun gereği olarak anlaşılması kolay bir dille yazılmış resimli ve resimsiz, tıbbî folklora ait telkine dayalı kitaplar" şeklinde açıklanan bu türden eserler, falnâme denen ve klasik Türk ve Fars edebiyatlarında var olan bir edebi türü meydana getirmişlerdir (Uzun, 1995, s. 141). Yazıldıkları dönemin ve ait oldukları toplumların hem dil hem de kültür aynaları olarak görülen falnâmelerin (Sezer, 1998, s. 13) pek çok türü bulunmakla birlikte, kitap falları bunlar arasında en yaygın olanlarıdır. Bu tür içerisinde ise en fazla ilgiyi Kur'an-ı Kerim görmüştür. İlk örnekleri Araplar arasında görülen Kur'an falları, İslâmiyet'in kabulüyle birlikte Fars ve Türk kültürlerinde de kendine yer bulmuştur (Yıldız, 2012, s. 196). Kütüphanelerde Kur'an fallarına dair çok sayıda eserin yer alması ve pek çok divanda Kur'an falına göndermede bulunan beyitlerin bulunması, bu uygulamanın Türk toplumunda geniş bir ilgi gördüğünü ortaya koymaktadır (Yıldız, 2010, s. 183). Kur'an falı esas itibarıyla iki ayrı yöntemle uygulanmaktadır. Bunlardan birincisinde yorum, harfler merkezinde şekillenir; mushafın gelişigüzel açılan bir sayfasından parmakla işaret edilen yahut belirli bir satırdan seçilen harfe dayanılarak sonuç çıkarılır ve her harfin taşıdığı anlamı açıklayan metinler yer yer edebî bir üslup kazanır. Bunun yanında, peş peşe belirlenen harflerin meydana getirdiği dizilimlere göre yorum yapılan bir başka Kur'an falı geleneğinin de mevcut olduğu görülmektedir (Şenödeyici & Koşik, 2015, s. 73-74).

Türk edebiyatında falnâmeler ile ilgili yapılmış çalışmalarla ilgili literatür taraması şu şekildedir:

Âlim Yıldız 2002 yılında "İslâmî Türk Edebiyatında Kur'an Falları" isimli bildiriyi İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu'nda sunmuştur.

Mustafa Açа'nın 2011'de Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi'nde "Balıkesir'de Bulunan Bir Cönk ve İçinde Yer Alan Fal-ı Nebât Örneği" isimli makalesi yayımlanmıştır. Makale yeni bir falnâme metninin kazandırılması bakımından önem arz etmektedir (Açа, 2011).

Nagihan Gür, Milli Folklor Dergisinin 2012'deki 36. sayısında "Osmanlı Fal Geleneği Bağlamında Yıldıznâme, Falnâme ve Tâlinâme Metinleri" isimli makaleyi yayımlamıştır.

Özer Şenödeyici ve Halil Koşik, Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature Dergisi'nin 2015'te çıkan 1. cildinin 1. sayısında "En Muteber Kaynaktan Gaybı Öğrenmek: Bir Kuran Falı Manzumesi isimli makalelerini yayımlamışlardır.

Abdülkerim Gülhan Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi'nin 2015'te yayımlanan 15. cildinin 15. sayısında "başlıklı makalesini yayımlamıştır. Çalışmada bazı özel isimler üzerinden niyet tutma ve kur'an falı niteliğinde, ikişer beyitlik bendler halinde yazılmış manzum bir falnâme metninden bahsedilmiştir (Gülhan, 2015).

Neslihan Koç Keskin 2015'te Türük Dergisi'nin 6. sayısında 2 Divan Şairi Adına Tertip Edilmiş bir Kur'a Fâl-nâmesi Üzerine adlı makale yayımlamıştır. Makalede Emrî, bâkî, Cevrî, Hayâlî, Zâtî, Fuzûlî, Nef'î vb. pek çok divân şairlerinin mahlasları kullanılarak onlar adına düzenlenmiş ve müellifi kesin olarak bilinmeyen bir fal metni incelenmiştir (Keskin, 2015, s. 88).

Büşra Özer 2019'da Atlas Journal Dergisi'nin 5. cildinin 19. sayısında "Klasik Türk Edebiyatında Fal Yazım Geleneği ve Şiirsel Falnâme Metni" isimli makalesini yayımlamıştır. Çalışma Kur'an ayetleri ve hadisleri üzerine odaklanarak oluşturulmuş bir falnâme metnidir (Özer, 2019).

Mustafa Özkat 12-13 Aralık 2019 tarihleri arasında düzenlenen VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde "Türk Edebiyatında Niyet Tutma Oyunları (Oyun Amaçlı Falnâmeler)" başlıklı bildirisini sunmuştur. Bildiride yazma halindeki mecmualardan derlenen manzum niyet tutma oyunları tanıtılmış ve uygulamalı olarak nasıl yapılacakları anlatılmıştır (Özkat, 2019).

Semih Yeşilbağ, 2020'de Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi'nin 7. sayısında "Edebî Bir Tür Olarak Falnâme ve Mensur Bir Kur'ân Falı Örneği" isimli makalesini yayımlamıştır (Yeşilbağ, 2020).

Tülay Çulha, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi'nin 2020 yılında çıkan 70. sayısında Bilinmeyen Bir Fâl-nâme-Yıldız-nâme: Metali's-Sa'ade isimli makalesini yayımlamıştır. Çalışmada, Mehmed Suud Efendi tarafından kaleme alınan bu eserin III. Murad'ın kızı Fatma Sultan'a sunulduğu belirtilmiş ve değerlendirilmiştir (Çulha, 2020).

Zahide Parlar ve Aytül Çağlar 2021'de Gaziantep University Journal of Social Sciences'ın 20. cildinin 4. sayısında "Bir Kur'an Falı: Hâzâ Fal-ı Kur'an-ı Azîz-i Âyât isimli makalelerini yayımlamışlardır. Çalışmada mensur falnâmenin transkripsiyonlu metni vermiş ve incelemesi yapılmıştır (Parlar & Çağlar, 2021).

Emre Suludere tarafından 2022'de, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsünde "Tarihi Bir Falnâme Eseri ve Falnâmelerin Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi" isimli yüksek lisans tezi yapılmıştır.

Muhammet Akif Tiyek, 2023'te Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi'nin 10. cildinin 2. sayısında "Zamanın Eğlencesi: Manzum Bir Meyve Falı" isimli makalesini yayımlamıştır. Bir mecmua içinde yere alan ve meyvelerle ilgili olan bu falnâme metni manzumdur (Tiyek, 2023).

Şerife Yerdemir tarafından, 2023 yılında düzenlenen Söylem 2. Uluslararası Filoloji Sempozyumu'nda, "Bir Falnâme Örneği" isimli bildirisi yayımlanmıştır. Çalışmada *Hâfız Divânı* üzerinden bakılan falları toplayan bir falnâme metni incelenmiştir (Şerife Yerdemir, 2023).

Hüseyin Erkan Sarıkurt, 2023'te Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Öğrenci Sempozyumu'nda "Türkçe Kuran Fallarında Harflere Yüklenen Değerler" isimli bildirisini sunmuştur. Çalışmada Kuran'dan fal baktırılırken hangi harflere ne gibi anlamlar yüklendiği incelenmiştir (Sarıkurt, 2023).

2025 yılında Merve Büyükada tarafından Motif Akademi Halkbilimi Dergisi'nin 50. sayısında "Mensur Bir Falnâme: Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân" isimli makale yayımlanmıştır.

Yukarıda bahsi geçen falnâme ile kaynakların haricinde çalışmada istifade edilen diğer kaynaklar kaynakçada belirtilmiştir.

Bu çalışmada İslam dininin kutsal kitabı Kur'an'la gelecekten haber alma yollarını ve harflerden ortaya çıkan yorumları ele alan bir metin incelenmiştir. Leipzig Kütüphanesinde yer alan *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm* başlıklı bu mensur falnâme gerek inanışlar bağlamında gerek birtakım ibadetlerle iç içe olması hususunda gerekse harflerin işaret ettiği manalar kapsamında değerlendirilmiş ve yazmanın transkripsiyonlu hali de çalışmanın sonunda verilmiştir.

2. Eserin Tanıtımı ve Muhtevası

Leipzig Üniversitesi Kütüphanesinde B. or. 105-02 kayıt numarasıyla bulunan bu yazma, beş bölümden oluşan bir mecmuanın ikinci parçasını oluşturmaktadır. Daha önceki tasnifte CLI – 02 şeklinde sınıflandırılan eser, Fleischer kataloğunda anılmış ve Wiesmüller tarafından tanımlanmıştır. Arap alfabesiyle Arapça ve Osmanlı Türkçesi dillerinde kaleme alınmış olan metin, İslâm dünyası/MENA coğrafyasına ait olup "gizli ilimler" (okült/ezoterik bilgi) literatürü içerisinde değerlendirilmektedir. "*Fāl-ı Ḳurānu'l-ʿaẕīm*" başlığı ile başlayan ve 53v–59r varakları arasında yer alan yazma, 10,1 x 7,1 cm ölçülerinde olup nesih hattıyla siyah ve kırmızı mürekkeple yazılmış, bazı kısımlarında tezhipli süslemelerle bezenmiştir. Müstensihi ve istinsah tarihi ise belirtilmemiştir.

"el-Ervâh ve vakf-ı sihrî ve Türkçe talimatlı sihirli kare" başlığı altında derlenen metin, Türkçe açıklamalar içeren sihirli mühürler, sihirli kare düzenlemeleri ve *vakf el-ervâh* uygulamalarının yanı sıra Kur'an falı geleneğiyle bağlantılı pratikleri de içermektedir. Yedi satırlık düzenli bir yazı alanına sahip olan eser, sayfa sonlarında devamlı kelimeler (çoban) bulundurması bakımından klasik mecmua tertibini yansıtır. Bu özellikleriyle yazma, Osmanlı döneminde Kur'an falı etrafında şekillenen "gizli ilimler" literatürünün dolaşımını, Arapça–Türkçe bilgi aktarımını ve uygulamaya yönelik metinlerin yapısını göstermesi açısından dikkate değer bir örnektir.

İncelenen metin, dil özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile Klasik Osmanlı Türkçesi arasında yer alan bir geçiş evresi gibidir. Hangi asırda kaleme alındığı bilinmeyen söz konusu eser taşıdığı bazı dil hususiyetleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi özellikleri göstermektedir. Metinde fiil çekimleri, eklerin kullanımı ve söz dizimi açısından Türkçenin temel yapısal özelliklerinin büyük ölçüde muhafaza edildiği görülür. Özellikle istek kipi eklerinin (-A) okuya, eyleye, getüre; zarf-fiil eklerinin ėdüp, danışup ve bildirme işlevi taşıyan -dur/-dür ekinin (gerekdür, hayırdur, yaramazdur) yaygın biçimde kullanılması, Eski Anadolu Türkçesi geleneğinin sürdüğüne işaret etmektedir. Buna karşılık, ünsüz uyumunun yazıda düzenli olarak yansıtılmaması Osmanlı Türkçesi imlâ anlayışıyla örtüşmektedir. Metinde ŋ (sağır kef)'li biçimlerin (dileseŋ, yėŋe) ve kalınlık–incelik ayrımını gösteren ḳ-k, ġ-g, s-ṣ gibi harflerin kullanılması ise erken dönem Osmanlı Türkçesine özgü ses özelliklerinin devam ettiğini ortaya koymaktadır.

Söz varlığı bakımından metin, Türkçe, Arapça ve Farsça unsurların birlikte kullanıldığı çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Türkçe kelimeler fiil merkezli anlatımın temelini oluştururken, Arapça kökenli kelimeler daha çok soyut ve dinî kavramları karşılamakta, Farsça unsurlar ise niteleyici ve anlam genişletici işlev üstlenmektedir. Söz dizimi bakımından fiil-sonu yapısı korunmuş, özellikle eger… gelse ve tekrâr… gelse biçimindeki şartlı yapılarla zincirleme ve uzun cümleler kurulmuştur. Metinde sıkça tekrar eden kalıp ifadeler ise dilin formülistik bir karakter taşıdığını ve geleneksel anlatım kalıplarının sürdürüldüğünü göstermektedir.

3. *Fâl-ı Kur'ânu'l Azîm*'de Her Bir Harfin İşaret Ettiği Durumlar

Elif(ا): Hayra delalettir. Nimet bulmaya ve iyiliğe işarettir. Elif tekrar gelirse; çok emek gerekir, hemen sonuca varılmaz.

Be (ب): Kişinin muradı hayırla gerçekleşir. Tekrar gelirse birinin yardımı olmadan olmaz.

Te (ت): Rızık ve selametle istenilen makama erişmeye işarettir. Te tekrar gelirse çalışarak dünya rızkı elde edilir.

Se (ث): Allah'ın yardımıyla murada ermektir. Tekrar gelirse bu çok iyidir, tüm işler tamam olur.

Cim (ج): Sabra ve mübarek bir yolculuğa işaret eder. Tekrar cim gelirse bunlar üç gün içinde gerçekleşir.

Ha (ح): Murat, güç ve yardımdır. Ha tekrar gelirse büyük makamdan bir kişinin yardımı olmadan gerçekleşmez.

Hı (خ): Bu niyete ermek için sabır gerekir. Tekrar hı gelirse soyu yüce olan birinden destek gelir.

Dal (د): Murat ve sevince işarettir. Tekrar gelirse aile büyüklerine danışarak iş yapılmalıdır.

Zel (ذ): Dileğin gerçekleşmesi için sabır gerekir. Sabırsız olursa murada erilmez. Tekrar gelirse bu dilek çok kötüye işarettir, yapılmamalıdır.

Ra (ر): Devlet, talih ve yükseliştir. Tekrar ra gelirse çok iyiye işaret eder, iş olur.

Ze (ز): Düşmanları kahrolup selamete erişmeye işarettir ve murat yerine gelir. Oldukça kötüye işarettir, yapılmamalıdır.

Sin (س): Murat olur ve peşinden sevinç gelir. Tekrar sin gelirse eline geçen şey geri çıkar, kaybolur.

Şin (ش): Korkuya ve bir kadının kötülüğüne işarettir. Sadaka verilirse düşmanlar karşısında galip olunur. Tekrar gelirse davacı olan kişi galip gelir fakat bir şey elde edemez.

Sad (ص): Kendi kavminin içinde muradı gerçekleşir. Sad tekrar gelirse malına zarar gelir.

Dad (ض): Hikmeti ve olacakları yalnız Allah bilir, ama başkası sana üstün gelir. Tekrar dad gelirse yapılacak iş ev halkı rıza gösterirse yapılmalıdır.

Tı (ط): Tüm kapılar açılır, şeref ve hâkimiyet rüzgârları eser. Murat gerçekleşir. Tekrar gelirse gayret gösterildiği takdirde üç güne kadar olur.

Zı (ظ): Hayırla murada erişmektir ve bayındırlıktır. Tekrar zı gelirse çaresi yoktur, yapılmamalıdır.

Ayın (ع): İstiğfar edilip bu işten geri dönülmelidir. Tekrar ayın gelirse o iş hiç olmaz.

Gayın (غ): Bütün işler hayırla gerçekleşir. Tekrar gelirse uğursuzluğa işarettir.

Fe (ف): Rızık toplanır ve işler kolaylaşır. Tekrar fe gelirse düşman galip gelir ve kişinin elindekiler çıkar ve helak olur.

Kaf (ق): Padişahların ve devlet büyüklerinin hizmetine girmek ve devlet bulup rahatlığa erişmektir. Tekrar kaf gelirse kavga çıkar.

Kef (ك): Sabretmek ve sadaka vermek gerekir, istiğfar edilmelidir. Tekrar gelirse çabalandığı takdirde iş olur.

Lam (ل): Nimet ve devlet bulmaktır. Tekrar lam gelse yedi gün olmazsa yedi ay içinde dilek gerçekleşir.

Mim (م): Mal için iyiye delalet eder, hasta için olursa ömrünün sonuna gelmiş olur. Kaybolan bir nesne ise yardımsız bulunmaz.

Nun (ن): Rahata ve mutluluğa işarettir. Tekrar nun gelirse gam üstüne gam olur**.**

Vav (و): Hiç kimseye muhtaç olmadan zengin olmaya işarettir. Tekrar vav gelirse boş kavga ve sonuçlanmayan davaya işarettir.

He (ه): Murat gerçekleşip düşman helak olur. Tekrar he gelse iyi değildir ve gam üstüne gam gelir. Tanrı bunu onarabilir.

Lamelif (لا): Yolda zahmet çekmektir ve bu niyetten vazgeçilmelidir. Tekrar lamelif gelse kargaşa olur fakat hemen geçer.

Ye (ى): Hayırdır ve sevinmek gerekir. Sefere çıkılsa murat gerçekleşir. Tekrar ye gelse günahlardan ötürü Allah'tan af dilenmelidir.

4. *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm*'in Ritüel ve Uygulama Boyutu

İnsanoğlu sahip olduğu zihinsel ve duygusal donanımla varlığını sürdürdüğü sürece, adı, biçimi ve uygulanış şekli değişse de geleceğine dair işaretler sunduğuna inandığı bazı araçlara yönelme eğiliminden uzak kalamayacaktır. İslâmî kültür dairesinde ise bu yönelim, çoğu zaman kader anlayışı, tevekkül ve ilahî iradeye sığınma düşüncesiyle meşrulaştırılarak kutsal metinler ve dinî semboller etrafında şekillenmiştir (Sümbüllü, 2010, s. 70). Kur'an fallarının dinî bir mahiyet taşıdığı düşüncesi, bu uygulamaların isabetli sonuçlar verdiğine dair inancın yaygınlaşmasına yol açmış; ayetler ise bireylerin beklenti, ihtiyaç ve talepleri doğrultusunda yorumlanmıştır (Duvarcı, 1993, s. 49). Kur'an fallarının uygulanışı ise belirli dini ve sembolik unsurlar aracılığıyla gerçekleşmiştir. Fal açmadan evvel abdest alınması, salavat getirilmesi bazı ayetlerin okunması; uygulamayı hem kutsal kılmıştır. Fala başlamadan evvel yapılan bu dini kuralların yerine getirilmesinin amacı falın caiz olmadığı hususundaki tereddütlerin ortadan kaldırılmasını sağlamak, bir bakıma falı meşru kılmak içindir (Uzun, 1995, s. 42). Ardından mushafın rastgele açılması ve seçilen sayfa üzerinden harf yorumlarının yapılması, uygulanan falın ilahi işaretlere dayandığını göstermiştir. Böylelikle Kur'an falları yalnızca okunan değil uygulanan metinler

olarak da varlığını sürdürmüştür. Kur'an fallarının açılış şekillerini kendi anlayışlarına göre yorumlayan ve bu esnada okunacak dualarda farklılıklara yer veren bazı âlimler bulunsa da bu uygulamaların amacı ve ortaya çıkan sonuç bakımından aynı çerçevede birleştiği görülmektedir (Ertaylan, 1951, s. 8). Çalışmaya konu olan *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm* de birtakım ritüelleri ve uygulama pratiklerini içinde barındırmaktadır. Bu uygulamalar şu şekildedir:

Metne göre bir niyet maksadıyla fal açmak isteyen kimsenin öncelikle samimi ve temiz bir inançla hareket etmesi gerekmektedir. Kalbini saf tutup niyetini dileyen kimse abdestini almalı ve ardından Kur'an-ı Kerim'i eline almalıdır. Hz. Peygamber'e üç defa salavat getirdikten sonra üç kez Fatiha suresini ve yine üç kez İhlas suresini okumalıdır. Bu okumaların ardından şu duayı etmelidir: "Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla... Allah'ım! Sana tevekkül ettim ve Senin yüce kitabınla hayır umarak sana yöneldim. Senin katındaki gizli sırların açığa çıkmasını diliyorum. Allah'ım! Sen hakikat sahibisin ve sözün de haktır. Peygamberin Muhammed'dir (s.a.v.)."

Bu duanın ardından Kur'an-ı Kerim açılır; açılan ilk sayfanın ilk ve yedinci satırına bakılır. Karşılaşılan harfe göre hareket edilir ve bu uygulamanın sonucunda tutulan dileğin gerçekleşeceğine inanılır. Kimi zaman harfler tutulan dilekten vazgeçmek gerektiğini, ne kadar çabalanırsa çabalansın dileğin sonunun hayırlı olmadığını söyler. Bu noktada önemli olan kişinin inancı ve kalbini temiz tutmasıdır.

Görülüyor ki Kur'an falı yalnızca metinsel bir yorum geleneği olarak değil, belirli ritüel ve uygulama pratikleriyle desteklenen inanç ve anlamlandırma sistemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Aynı zamanda *Fâl-ı Kur'ânu'l-Azîm*'den yola çıkarak Osmanlı'da kutsal metinle kurulan ilişkinin yalnızca ibadet eksenli değil, aynı zamanda sembolik, pratik ve toplumsal boyutlar taşıdığı görülmektedir.

5. Eserin Transkripsiyonu[1]

[1]

fâl-ı ḳurânu'l-ʿaẓīm

ḳaçan kim ḳurân-ı ʿaẓīmden ve furḳân-ı kerīmden

bir niyyet üzerine fâl açmak dileseŋ

[2]

gerekdür ki evvel pâk iʿtiḳâd ėdüp ikinci

arı abdest ala andan ṣoŋra muṣḥaf-ı

kerīmi duta üç kerre ḥażret-i risâlete

ṣalavât getüre ve üç kerre sūre-i fâtiḥa okuya

ve üç kerre daḫı iḫlâṣ okuya andan ṣoŋra bu duʿāyı oḳuya

bismillahirraḥmanirraḥīm

[1] Makalenin transkripsiyonlu metninde "munevver" yazı tipi kullanılmıştır.

اللهم إني توكلت عليك وتفاءلت اليك[2]

[3]

بكتابه الكريم فاني ما هو المكنون في سرك

المكنون اللهم انت الحق وقولك بحق

محمد نبيك صلى الله عليه وسلم andan muṣḥaf-ı

şerīfi aça evveline ve yėdünci ṣâṭırına naẓar eyleye

ne ḥarf gelürse ʿamel eyleye ḥâcet revâ ola

inşallah teʿâla elif gelse ḳavluhu taʿâlâ

te’vīl ḫayrdur ve ḫayır-ıla niʿmet bulmaḳdur eger

[4]

elif tekrâr gelse emekdür nesne ḥâṣīl

olmaz be gelse ḳavluhu taʿâlâ te’vīl

ḫayr-ıla murâd ḥâṣīl ola be tekrâr

gelse bir kişi muʿâvinet ėtmeyince ḥâṣīl olmaz

te gelse ḳavluhu taʿâlâ te’vīl rızḳdur

ve selâmatluġ-ıla makāmına varmaḳdur

tekrâr gelse cehd ėdüp dünyâ rızḳı-la

[5]

ḥâṣīl olur ṣe gelse ḳavluhu taʿâlâ

te’vīl murâdına ėrişmekdür bi-ʿavni ḫudâ

tekrâr ṣe gelse ġâyet eyüdür işleri

biter cim gelse ḳavluhu taʿâlâ te’vīl

mübâlaġa fâ’ide ėre ṣabr ėtmeye sefer mübârek

ola tekrâr cim gelse eyüdür üç

günde ḥâṣīl olur ḥa gelse

[6]

ḳavluhu taʿâlâ te’vīl murâd ve ḳuvvet ve yardım

ola tekrâr ḥa gelse bir ulu kişi

[2] Allah’ım, sana tevekkül ettim ve sana yönelerek hayır umdum. Kerîm kitabının hürmetine (sana niyaz ederim); çünkü senin gizli sırrında saklı olanı ben bilmem. Allah’ım, sen haksın ve sözün haktır. Peygamberin Muhammed’in (sallallahu aleyhi ve sellem) hakkı için.”

araya girmeyince ḥâṣīl olmaz ḫı gelse
ḳavluhu taʿâlâ te'vīl bu niyyete ṣabr ėtmekdür
tekrâr ḫı gelse ehl-i menṣûb ṭarafından
meyl ola dal gelse ḳavluhu taʿâlâ
te'vīl murâd ve ṣâẕılıḳdur tekrâr gelse
[7]
ehl-i kabileye danışup işleye ẕal gelse
ḳavluhu taʿâlâ te'vīl bu niyyetde ṣabr ėtmekdür
eger ṣabr ėtmezse murâd ḥâṣıl olmaz tekrâr ẕal
gelse ġâyet yaramazdur işlemeye ra gelse
ḳavluhu taʿâlâ te'vīl devlet ḥâṣīl olmaḳdur
tekrâr ra gelse eyüdür yılında
olur ze gelse ḳavluhu taʿâlâ
[8]
te'vīl düşmânları ḳahr olup salâmatlıġa
ėrişmekdür ve murâd ḥâṣīl olmaḳdur tekrâr ze
gelse ġâyet yaramazdur işlemeye sin gelse
ḳavluhu taʿâlâ te'vīl murâd ḥâṣīl olup
ṣaẕlıġa ėrişmekdür tekrâr sin gelse
ėline giren çıḳısardur şin gelse
ḳavluhu taʿâlâ te'vīl ḳorḳudur bir ʿavrat
[9]
şerrinden ṣaḳınmaḳ gerek ve kendü dili ucından
incinmekdür ve ṣadaḳa vėre düşmanlarına ẓafer
bula tekrâr şin gelse daʿvâcısını yėŋe
nesne ḥâṣīl ėtmez ṣad gelse ḳavluhu
taʿâlâ te'vīl kendü ḳavmı arasında murâdı
ḥâṣīl olmaḳdur tekrâr ṣad gelse mâlına
ya bir nesnesine ḳaṣd ėdeler üç güne dek
[10]
żad gelse ḳavluhu taʿâlâ te'vīl anuŋ

ḥikmet ü olacaġın allah bilür ammâ ġayrı kişinüŋ
ḳuvvet vardur anuŋ üzerine tekrâr żad
gelse evi ḳavmı râżı olursa işleye
ṭı gelse ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl ḥūb
ḳapular açılup şeref yelleri yayılup ve
ḫalâyıḳ üzerine ḥâkim olmaḳdur ve murâd
[11]
ḥâṣīl olmaḳdur tekrâr ṭı gelse cehd
eylesün iş ḥâṣīl olur üç güne degin
ẓı gelse ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl
ḫayr-ıla murâd bulup ḫayrı maʿmûr olmaḳdur
tekrâr ẓı gelse ol işe çâre bu
lunmaz işlemeye ʿayın gelse ḳavluhu taʿâlâ
teʾvīl istiġfârdur ve bu niyyetden rucûʿ ėtmekdür
[12]
tekrâr ʿayın gelse ol işe becid ḳaṣd
olmuşdur ḥâṣīl olmamışdur bir nice günde
daḫı ḥâṣīl olmaz ġayın gelse ḳavluhu
taʿâlâ teʾvīl işleri ḫayr olup cümle
murâdına ėre tekrâr ġayın gelse naḥsdur
işlemeye fe gelse ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl
işleri asân olup ve ṭaġılmış rızkın
[13]
cemʿ ėde tekrâr fe gelse düşmân
ġâlib olur şöyle bilesin ėlinde olan
çıḳısardur kendü helâk olur ḳaf
gelse ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl pâdişâhlardan
ve ulardan ḫiẕmete ėr girmekdür ḫayr-ıla
râḥat ve devlet bulmaḳdur tekrâr ḳaf
gelse elbetde ġavġâ gelür kef gelse
[14]

ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl ṣabrdur ve ṣadaḳa
vėrmekdür ve istiġfârdur ve bir nice güne degin
tekrâr kef gelse cehd ėderse
ḥâṣīl olur lam gelse ḳavluhu
taʿâlâ teʾvīl niʿmet ve ḫayr-ıla devlet
bulmaḳdur tekrâr lam gelse yėdi güne
dek yėdi günden geçerse yėdi ayda

[15]

ḥâṣīl olur mim gelse ḳavluhu
taʿâlâ teʾvīl zinhâr ṣabr ėtmekdür tekrâr
mim gelse eyüdür mâl içün eger
ḥaste içün olursa ʿömri temâm
olur uğurlanmış nesne ise yardım
sız bulunmaz nun gelse ḳavluhu taʿâlâ
teʾvīl ḫayırdur rāḥata ve ṣāẕılıġa delālet

[16]

ėder tekrâr nun gelse ġam üstine
ġam ola vav gelse ḳavluhu taʿâlâ
teʾvīl kimseye muḥtâc olmayup ġanī olmaḳdur
tekrâr vav gelse bir ḳuru ġavgâ çeker
yalan daʿvā gibi nesne ḥâṣīl olmaz he
gelse ḳavluhu taʿâlâ teʾvīl murâdı ḥâṣīl
olup düşmânı helâk olmaḳdur tekrâr

[17]

he gelse eyü değil hem üstine ġam olur
yoluŋda düş-vârlıḳ var meğer taŋrı oŋara ey
dost lamelif gelse ḳavluhu taʿâlâ
teʾvīl yolda zaḥmet çekmekdür ve bu niyyetden
istiġfârdur tekrâr lamelif gelse teşvīşler
ola ḳamu ḥâlde gider tīzcek bu vesvā başında
ḳalmaya ye gelse ḳavluhu taʿâlâ

[18]

te’vīl ḥayırdur ve sevinmekdür ve seferde murâdı

ḥâṣīl olmaḳdur tekrâr ye gelse

günâhuŋ dileyesin çalap haẕretinden ʿöẕrüŋi

dileyesin [3]استغفر الله الحكم من النقصان

القلم الحمد لله على التمام والرسول

temmet-tamâm

Sonuç

Leipzig Üniversitesi Kütüphanesi’nde B. or. 105-02 kayıt numarasıyla bulunan *Fâl-ı Kur’ânu’l-Azîm*, mensur bir Kur’an falı örneğidir. Kur’an fallarının çoğunda olduğu gibi bu eserin de müellifi yahut müstensihi belli değildir.

Metinde öne çıkan harfe dayalı yorum yaklaşımı, İslâm düşüncesinde harflerin anlam dünyası, ebced hesapları ve gizli ilimler geleneğiyle bağlantılı bir düşünsel zemine işaret ederken; falın icrası sırasında yer verilen abdest alma, dua etme ve ayet okuma gibi ritüel uygulamalar, bu pratiği tesadüfi bir kehanet anlayışından uzaklaştırarak dinî açıdan meşru bir çerçeveye oturtmaktadır.

Oldukça sade bir Türkçe ile kaleme alınan bu eser klasik Kur’an falı geleneğiyle örtüşmekte ve alfabetik olarak harf yorumlarına yer verildiği görülmektedir. Çalışmada sırasıyla hangi harfin ne gibi manalara delalet ettiği teker teker açıklanmıştır. Harflerin ilk seçimdeki anlamları ile ikinci yani tekrar gelmeleri durumundaki anlamlarının çoğunlukla birbirinden farklı olduğu tespit edilmiştir. İkinci anlamlarının daha olumsuz eksende yorumlandığı görülmüştür. Metinde “hâsıl olmak, murâd, kavluhu taʿâlâ te’vīl” ifadelerinin çok sık kullanıldığı tespit edilmiş ve sin, dad, ayın, mim, lamelif harflerinde olumsuz yorumların yapıldığı dikkat çekmiştir. Falın abdest alma, dua etme, salavat getirme ve ayet okuma gibi uygulamalarla başlayan icra süreci, Kur’an merkezli yorumlara dinî bir meşruiyet kazandırmakta; harf sembolizmi ise kutsal metnin gündelik yaşamda karşılaşılan belirsizlikleri anlamlandırmaya imkân veren sembolik bir kaynak olarak görüldüğünü ortaya koymaktadır.

İncelenen metin, dil ve söz varlığı özellikleri bakımından Eski Anadolu Türkçesi ile Klasik Osmanlı Türkçesi arasındaki geçiş sürecini açık biçimde yansıtmaktadır. Türkçenin temel yapısal özelliklerinin büyük ölçüde korunması, metnin Eski Anadolu Türkçesi geleneğiyle bağını ortaya koyarken; imlâ ve ses özelliklerinde görülen farklılaşmalar erken dönem Osmanlı Türkçesinin etkisini göstermektedir. Türkçe, Arapça ve Farsça unsurların işlevsel bir dağılım içinde kullanılması, dönemin çok katmanlı kültürel yapısına işaret etmektedir. Fiil-sonlu söz dizimi, şartlı yapılarla kurulan uzun cümleler ve tekrar eden kalıp ifadeler ise metnin geleneksel

[3] Noksanlıktan (eksiklikten) dolayı Allah’tan bağışlanma dilerim. Hüküm (yetki) Allah’ındır. Kalem (yazı) tamamdır. Hamd, tamamlanmış olan için Allah’a aittir ve (salât u selâm) Resûl’e olsun.”

ve formülistik anlatım anlayışını sürdürdüğünü göstermekte; bu yönüyle metni dil tarihi açısından önemli bir geçiş örneği hâline getirmektedir.

Bu çerçevede Kur'an falı, Osmanlı toplumunda geleceği mutlak surette bilme iddiasından çok, kaderin işaretlerini yorumlamaya yönelik bir tefe'ül yöntemi olarak şekillenmiş; ritüel, metin ve yorumun bir arada yer aldığı dinî ve kültürel bir deneyim alanı meydana getirmiştir.

Sonuç olarak bu çalışma ile incelenen Kur'an falı metni, Osmanlı toplumunda kutsal kitapla kurulan ilişkinin yalnızca ibadet çerçevesiyle sınırlı olmadığı; gündelik yaşam pratikleri, kişisel kaygılar ve gelece yönelik beklentiler bağlamında da işlev kazandığını ortaya koymaktadır. Bu bakımdan söz konusu metin, Osmanlı dinî ve kültürel dünyasında kutsal metnin farklı kullanım biçimlerini anlamaya imkân tanıyan dikkat çekici bir örnek sunmakta; fal literatürünün dinî sembolizm ve pratik bilgi bağlamında yeniden ele alınmasına katkı sağlamaktadır.

EK

Metnin İlk Sayfası

Metnin Son Sayfası

Kaynaklar | References

Açа, M. (2011). Balıkesir'de bulunan bir cönk ve içinde yer alan Fal-ı Nebât örneği. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 59, 313–324. https://izlik.org/JA36PL24GB

Akalın, Ş. H. (2011). *Türkçe sözlük*. Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aydın, M. (1995). Fal. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 12, ss. 138–139). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Büyükada, M. (2025). Mensur bir falnâme: Hâzâ Kitâbu Fâl-ı Kur'ân. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 18(50), 957–974.

Çulha, T. (2020). Bilinmeyen bir fâl-nâme-yıldız-nâme: Metali's-Sa'ade. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(70), 24–34.

Duvarcı, A. (1993). *Türkiye'de falcılık geleneği ile bu konuda iki eser "Risâle-i falnâme li Ca'fer-i Sâdık" ve "tefe'ülnâme"*. Kültür Bakanlığı Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları.

Ertaylan, İ. H. (1951). *Falnâme*. Sucuoğlu Matbaası.

Gülhan, A. (2015). Türk kültüründe fal ve isimlerle ilgili bir manzum falnâme örneği. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 15(15), 95–122. https://izlik.org/JA57LF29FF (Erişim tarihi: 7 Mart 2026).

Gür, N. (2012). Osmanlı fal geleneği bağlamında yıldıznâme, falnâme ve tâlinâme metinleri. *Millî Folklor*, 96, 202–215.

Koç Keskin, N. (2015). 24 divan şairi adına tertip edilmiş bir kur'a fâl-nâmesi üzerine. *Türük Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, (6), 88–118. https://izlik.org/JA63CD82XY

Mahmud, K. (2013). *Divanü lûgat-it Türk* (B. Atalay, Çev.). Türk Dil Kurumu Yayınları.

Muratoğlu, M. (2020). Leipzig kütüphanesinde kayıtlı bir seğirname üzerine. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 13(30), 889–901. https://doi.org/10.12981/mahder.716281

Özer, B. (2019). Klasik Türk edebiyatında fal yazım geleneği ve şiirsel falnâme metni. *Atlas Journal*, 5(19), 413–438. https://doi.org/10.31568/atlas.328

Özkat, M. (2019). Türk edebiyatında niyet tutma oyunları (oyun amaçlı fâl-nâmeler). İçinde *VI. Yıldız Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi* (ss. 146–169). Yıldız Teknik Üniversitesi Matbaası.

Parlar, Z., & Çağlar, A. (2021). Bir Kur'an falı: Hâzâ Fal-ı Kur'an-ı Azîz-i Âyât. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 20(4), 2109–2126. https://doi.org/10.21547/jss.884227

Sarıkurt, H. E. (2023). Türkçe Kur'an fallarında harflere yüklenen değerler. İçinde *Türk Dili, Edebiyatı ve Kültürü Öğrenci Sempozyumu* (ss. 312–325).

Sezer, S. (1998). *Osmanlı'da fal ve falnâmeler*. Milliyet Yayınları.

Sümbüllü, Z. (2010). Fal ve falcılık kavramı ekseninde Türk kültür tarihinde fal ve kehanet. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 17(43), 55–72. https://izlik.org/JA57NH75CB

Şenödeyici, Ö., & Koşik, H. (2015). En muteber kaynaktan gaybı öğrenmek: Bir Kur'an falı manzumesi. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 1(1), 71–96. https://doi.org/10.20322/lt.15775

Tiyek, M. A. (2023). Zamanın eğlencesi: Manzum bir meyve falı. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 798–822. https://doi.org/10.51702/esoguifd.1296393

Uzun, M. İ. (1995). Falnâme. İçinde *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (Cilt 12, ss. 141–145). Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.

Vural, H. (2017). Fal bakma geleneği ve bir fal-ı Kur'ân. *Gaziosmanpaşa Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(2), 95–114. https://izlik.org/JA86JJ56SK

Yerdemir, Ş. (2023). Bir falnâme örneği. İçinde *Söylem 2. Uluslararası Filoloji Sempozyumu* (ss. 285–301). Günce Yayınları.

Yeşilbağ, S. (2020). Edebî bir tür olarak falnâme ve mensur bir Kur'ân falı örneği. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (7), 367–379. https://doi.org/10.29000/rumelide.808730

Yıldız, A. (2010). Manzum bir Kur'an falı. *İstem*, (16), 181–186.

Yıldız, A. (2012). İslâmî Türk edebiyatında Kur'ân falları. İçinde *İslâmî Türk Edebiyatı Sempozyumu* (ss. 195–232). Sütun Yayınları.